

УДК 634.23

Код UPOV: PRUNU_AVI

**Методика
проведення експертизи сортів черешні (*Prunus avium* L.)
на відмінність, однорідність і стабільність**

Загальні рекомендації

1. Предмет методики

Методика стосується всіх сортів виду *Prunus avium* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – саджанці, живці

1) Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2) Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити 5 однорічних саджанців.

3) Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості і сортових характеристик.

4) Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

1) Тривалість експертизи

Експертиза має тривати два незалежні цикли задовільного плодоношення, за необхідності експертизу продовжують на третій.

2) Місце експертизи

Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3) Умови для проведення експертизи

Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і

розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано літерами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

4) *План експертизи*

Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 5 дерев. Рекомендована схема розміщення рослин $5,0 \times 4,0$ м.

5) *Метод дослідження*

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

6) *Кількість рослин / частин рослин*

Експертизі підлягає щонайменше 5 дерев. Обстеження плоду і кісточки проводять на 15 плодах, взятих по 3 з кожної з п'яти рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 5 рослин або 10 частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин

рослин;

VG: візуальна разова оцінка 5 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 5 рослин або 10 частин рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

1) Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого загальновідомого сорту до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з п'яти рослин нетипові не допускаються.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

3) Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Плід: розмір (ознака 20);
- Плід: забарвлення шкірки (ознака 27);
- Плід: забарвлення м'якоті (ознака 31);
- Плід: за твердістю (ознака 33);
- Час початку цвітіння (ознака 40);
- Час початку досягання плодів (ознака 41).

Для чіткої реєстрації виявлення ознаки необхідно поряд із сортами-кандидатами висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доквілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

(a)–(d) – див. пояснення в Розділі 8.

7. Таблиця ознак сортів черешні

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (+) QN	Дерево: сила росту MG (a)	дуже слабка	1	Compact Stella, Compact Van
		слабка	3	Sumpaca, Szomolyai fekete
		помірна	5	Kordia, Stella, Sumtare
		сильна	7	Hedelfinger Riesenkirsche
		дуже сильна	9	Regina
2. (*) (+) PQ	Дерево: габітус VG (a)	прямий	1	Lapins, Melitopol'skaya rannyaya
		напівпрямий	2	Burlat, Napoléon
		розлогий	3	Sumtare, Vega, Vera
		похилий	4	Annabella, Jaboulay
3. (*) (+) QN	Дерево: розгалуження VG (a)	слабке	3	Merton Glory, Rainier
		помірне	5	Hedelfinger Riesenkirsche
		сильне	7	Alex, Szomolyai fekete
4. QN	Молодий пагін: антоціанове забарвлення верхівки (під час активного росту) MS	відсутнє або дуже слабке	1	Drogans Gelbe Knorpelkirsche
		слабке	3	Merton Glory, Van
		помірне	5	Napoléon, Rebekka
		сильне	7	Namosa, Rivan
		дуже сильне	9	Aida, Merton Heart, Pat
5. QN	Молодий пагін: опушення	слабке	3	Hedelfinger Riesenkirsche, Van

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	верхівки (під час активного росту) VS	помірне	5	Kassins Frühe
		сильне	7	Burlat, Early Rivers
6. (* (+ QL	Однорічний пагін: міжвузля за довжиною VS (a)	типові	1	Burlat
		укорочені	2	Compact Lambert, Compact Stella
7. QN	Однорічний пагін: кількість сочевичок MS (a)	мала	3	Kordia, Sam
		середня	5	Hedelfinger Riesenkirsche, Van
		велика	7	Krupnoplodnaya, Querfurter Königskirsche
8. QN	Однорічний пагін: за товщиною (посередині) MS (a)	тонкий	3	Szomolyai feketé
		середній	5	Hedelfinger Riesenkirsche
		товстий	7	Kavics, Van
9. QN	Листкова пластинка: за довжиною MS (b)	коротка	3	Sumtare, Szomolyai feketé
		середня	5	Napoléon, Vanda
		довга	7	Merton Crane
10. QN	Листкова пластинка: за	вузька	3	Sumtare, Sylvia
		середня	5	Guillaume, Stella

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	шириною MS (b)	широка	7	Badacsonyi, Germersdorfi 45, Merton Crane
11. (*) QN	Листкова пластинка: відношення довжина / ширина MS (b)	мале	3	Badacsonyi, Hudson
		середнє	5	Bing, Merton Crane
		велике	7	Hedelfinger Riesenkirsche, Sylvia, Vanda
12. QN	Листкова пластинка: інтенсивність зеленого забарвлення верхнього боку VS (b)	слабка	3	Bigarreau d'Or, Sumtare
		середня	5	Napoléon, Vanda
		сильна	7	Burlat
13. (*) QN	Листок: черешок за довжиною MS (b)	короткий	3	Sylvia, Van
		середній	5	Sam, Stella
		довгий	7	Badacsonyi, Merton Crane
14. QN	Листок: відношення довжина пластинки / довжина	мале	3	Badacsonyi, Lambert
		середнє	5	Burlat, Sam
		велике	7	Hedelfinger Riesenkirsche, Stella

1	2	3	4	5
	черешка MS (b)			
15. (* (+) QL	Листок: нектарники VS	відсутні	1	Namosa, Sylvia
		наявні	9	Summit, Sumtare
16. (+) PQ	Нектарники: забарвлення VS	зеленувато- жовте	1	Drogans Gelbe Knorpelkirsche, Van
		оранжево-жовте	2	Hudson, Reverchon
		світло-червоне	3	Burlat, Sylvia
		темно-червоне	4	Early Rivers, Germersdorfi 45
		пурпурове	5	Gege, Paulus
17. (+) QN	Квітка: діаметр MS (c)	малий	3	Anita, Szomolyai fekete
		середній	5	Sylvia, Van
		великий	7	Aida, Burlat
18. (+) PQ	Квітка: форма пелюстки VS (c)	округла	1	Kordia, Schneiders spaete Knorpelkirsche
		оберненояйцепо дібна	2	Burlat, Sunburst
		широкообернено - яйцеподібна	3	Hedelfinger Riesenkirsche, Van
19. (+) QN	Квітка: розташування пелюсток	вільне	1	Burlat, Sunburst
		проміжне	2	Germersdorfi 45, Van
		перекриваються	3	Hudson

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	VS (c)			
20. (* QN	Плід: розмір MS (d)	дуже малий	1	Müncheberger Frühernte
		малий	3	Annonay, Szomolyai fekete
		середній	5	Early Rivers, Schmidt
		великий	7	Burlat, Rainier
		дуже великий	9	Duroni 3, Sunburst
21. (* (+) PQ	Плід: форма VS	серцеподібна	1	Kordia, Summit
		ниркоподібна	2	Van, Vera
		сплюснута	3	Alex, Burlat
		округла	4	Germersdorfi 45, Reverchon
		еліптична	5	Hedelfinger Riesenkirsche
22. (+) QN	Плід: маточковий кінець VS (d)	загострений	1	Guillaume, Kavics
		плоский	2	Hedelfinger Riesenkirsche, Van
		вдавлений	3	Reverchon, Sunburst
23. QN	Плід: шов VS (d)	відсутній або дуже слабо помітний	1	Hedelfinger Riesenkirsche
		слабо помітний	2	Germersdorfi 45
		сильно помітний	3	Burlat, Rita
24. (*	Плід: плодоніжка за	дуже коротка	1	Van
		коротка	3	Burlat, Szomolyai fekete

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
QN	довжиною	середня	5	Hedelfinger
	VS			Riesenkirsche, Sunburst
	(d)	довга	7	Kordia, Noire de Meched
		дуже довга	9	Delflash
25. QN	Плід: плодоніжка за товщиною	тонка	3	Hedelfinger Riesenkirsche, Kordia
	VS	середня	5	Sunburst, Germersdorfi 45
	(d)	товста	7	Van
26. QL	Плід: відокремлюючий шар між плодоніжкою і плодом	відсутній	1	Burlat, Sunburst
	VS	наявний	9	Alex, Vittoria
	(d)			
27. (*) PQ	Плід: забарвлення шкірки	жовте	1	Bigarreau d'Or, Dönnissens Gelbe
	VS	жовте з рум'янцем	2	Napoléon, Vega
	(d)	оранжево- червоне	3	Tardif de Vignola
		світло-червоне	4	Krupnoplodnaya
		червоне	5	Alex, Sunburst
		коричнево- червоне	6	Burlat, Kordia, Lapins
		темно-червоне	7	Hedelfinger

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
				Riesenkirsche, Stella
		чорнувате	8	Annabella, Knauffs Schwarze, Namosa
28. QN	Плід: розмір сочевичок на шкірці MS (d)	малий	3	Hedelfinger Riesenkirsche
		середній	5	Guillaume
		великий	7	Reverchon
29. QN	Плід: кількість сочевичок на шкірці MS (d)	мала	3	Burlat, Rita
		середня	5	Sunburst
		велика	7	Marmotte, Vera
30. QN	Плід: шкірка за товщиною L (d)	тонка	1	Müncheberger Frühernte
		середня	2	Germersdorfi 45
		товста	3	Carmen
31. (*) PQ	Плід: забарвлення м'якоті VS (d)	кремове	1	Napoléon
		жовте	2	Dönnissens Gelbe
		рожеве	3	Reverchon, Sunburst
		помірно червоне	4	Germersdorfi 45, Hedelfinger Riesenkirsche
		темно-червоне	5	Rubin, Szomolyai fekete
32. PQ	Плід: забарвлення соку	безбарвний	1	Dönnissens Gelbe
		світло-жовте	2	Napoléon
		рожеве	3	Reverchon, Sunburst

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
	VS	червоне	4	Sam, Van
	(d)	пурпурове	5	Hedelfinger Riesenkirsche, Kavics
33. (*) QN	Плід: за твердістю L (d)	м'який	3	Early Rivers
		середній	5	Kordia, Sunburst
		твердий	7	Reverchon, Van
		дуже твердий	9	Kavics, Sumtare
34. QN	Плід: кислотність L (d)	низька	1	Müncheberger Frühernte, Burlat
		середня	2	Napoléon, Van
		висока	3	Sunburst
35. QN	Плід: цукристість L (d)	низька	3	Müncheberger Frühernte
		середня	5	Burlat, Sunburst
		висока	7	Bigarreau d'Or, Kordia
36. QN	Плід: соковитість L (d)	низька	3	Reverchon
		середня	5	Early Rivers, Kordia
		висока	7	Sándor, Szomolyai fekete
37. (*) QN	Кісточка: розмір MS (d)	малий	3	Hedelfinger Riesenkirsche, Van
		середній	5	Burlat, Germersdofi 45
		великий	7	Guillaume, Merton Glory
		дуже великий	9	Valerij Chkalov, Carmen
38. (*) (+)	Кісточка: форма (вид з черевного боку)	еліптична	1	Kordia, Napoléon
		широко- еліптична	2	Knauffs, Rita

Продовження таблиці

1	2	3	4	5
PQ	VS (d)	куляста	3	Germersdorfi 45, Van
39. (*) QN	Плід: відношення вага плоду / вага кісточки MS, (d)	мале	3	Müncheberger Frühernte
		середнє	5	Hedelfinger Riesenkirsche, Reverchon
		велике	7	Sunburst, Vera
40. (*) (+) QN	Час початку цвітіння MG	дуже ранній	1	Müncheberger Frühernte
		ранній	3	Lapins, Marmotte, Sumtare
		середній	5	Merton Glory, Napoléon, Sumele
		пізній	7	Germersdofi 45, Reverchon
		дуже пізній	9	Regina
41. (*) (+) QN	Час початку достигання плодів MG	дуже ранній	1	Cristobalina, Hâtive de Bâle, Müncheberger Frühernte
		ранній	3	Burlat, Early Rivers, Valerij Chkalov
		середній	5	Guillaume, Sunburst
		пізній	7	Hedelfinger Riesenkirsche, Katalin
		дуже пізній	9	Hudson, Regina, Vittoria

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів черешні

1) Пояснення, що охоплюють декілька ознак

Ознаки обстежують за таким ключем у другій колонці Таблиці ознак, як зазначено нижче:

(а) Дерево / однорічний пагін: спостереження за деревом і на однорічному пагоні проводять взимку на деревах, які плодоносили, принаймні, один раз.

(б) Листок: обстежують листки із середньої третини добре розвиненого однорічного пагона влітку.

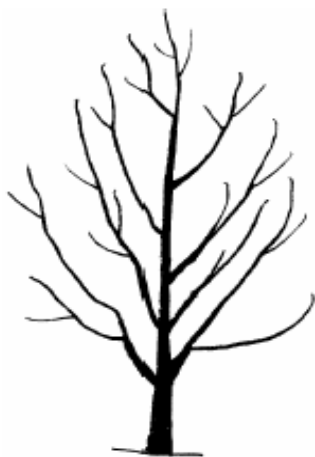
(с) Квітка: усі спостереження за квіткою проводять на повністю розвинених квітках на початку розкривання пиляків.

(d) Плід і кісточка: спостереження за плодом і кісточкою проводять під час повної стиглості.

До 1 Дерево: сила росту

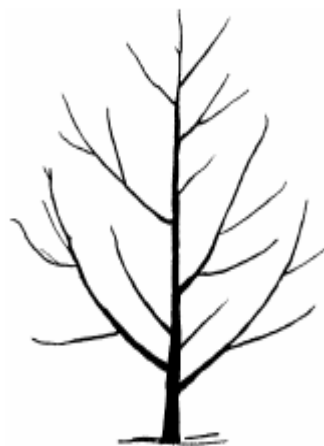
Силу росту дерева визначають як загальний приріст вегетативного росту.

До 2 Дерево: габітус

1

Прямий

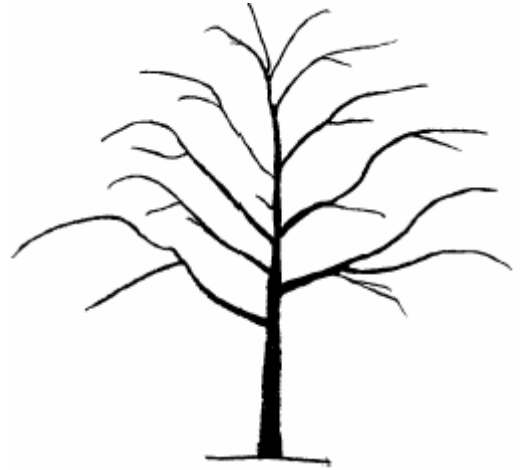
2

напівпрямий

3

розлогий

4

похилий

До 3 Дерево: розгалуження

Спостереження мають проводитися за скелетними гілками з розгалуженням, яке визначається густотою бічних гілок і пагонів, за винятком пагонів, що плодоносять.

До 6 Однорічний пагін: міжвузля за довжиною

1

Типові

2

укорочені

До 15 Листок: нектарники

До 16 Нектарники: забарвлення

Спостереження за цими ознаками проводять влітку на повністю розвинених листках у середній третині добре розвинутого однорічного пагона.

До 17 Квітка: діаметр

Спостереження або вимірювання мають проводитися на повністю відкритих квітках з горизонтально розправленими пелюстками.

До 18 Квітка: форма пелюстки

1

Округла

2

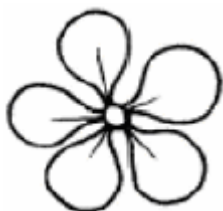
оберненояйцеподібна

3

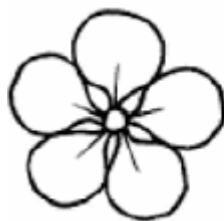
широкооберненояйцеподібна

До 19 Квітка: положення пелюсток

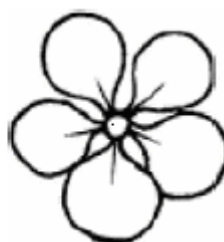
1

Вільне

2

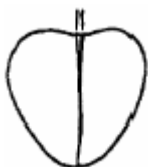
проміжне

3

перекриваються

До 21 Плід: форма

1

Серцеподібна

2

ниркоподібна

3

сплюснута

4

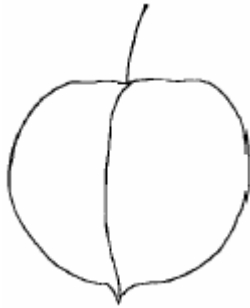
округла

5

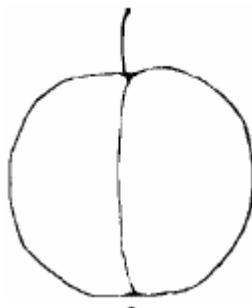
еліптична

До 22 Плід: маточковий кінець

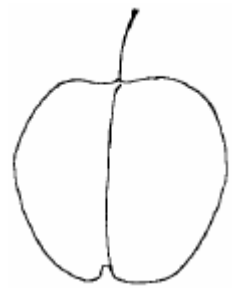
1

Загострений

2

плоский

3

вдавлений

До 38 Кісточка: форма (вигляд з черевного боку)

1

Еліптична

2

широкоеліптична

3

куляста

До 40 Час початку цвітіння

Обстежується, коли розкрито 5–10% квіток.

До 41 Час початку достигання плодів

Коли достигло 5–10% плодів. Плоди вважаються стиглими, коли їх можна легко зняти з дерева.

3) Синоніми до сортів-еталонів

Сорти-еталони	Синоніми
Burlat	Hâtif Burlat
Dönnissens Gelbe	Pietroase Dönissen
Hedelfinger Riesenkirsche	Hedelfinger
Müncheberger Frühernte	Primavera

9. Література

1. Test Guidelines for the conduct of tests for distinctness, uniformity and stability of Sweet cherry (*Prunus avium* L.) (TG /35/7, UPOV) // Geneva. 2006-04-05. – 31 P. // URL: www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg035.pdf